

สถาบันหนังสือแห่งชาติ

มกุฏ อรฤดี

ถอดจากฉบับที่กึ่งเสียงคำบรรยายพิเศษ
‘งานมนุษยศาสตร์วิชาการ ๔๕’ ณ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
วันที่ ๒๔ เมษายน พ.ศ.๒๕๕๖

พิมพ์ครั้งแรกในวารสาร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์
ปีที่ ๒๕ ประจำภาคเรียนที่ ๑ ปีการศึกษา ๒๕๕๖

บทนำ

เมื่อวันที่ ๒๔ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๖ ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศ-
ศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้จัดบรรยายพิเศษในงานวัน
มนุษยศาสตร์วิชาการเรื่อง ‘สถาบันหนังสือแห่งชาติ’ โดยคุณมกุฏ อรฤดี เป็นผู้บรรยาย
โครงการ ‘สถาบันหนังสือแห่งชาติ’ เป็นแนวคิดริเริ่มของคุณมกุฏ ซึ่งคิดถึงการพัฒนาระบบหนังสือในประเทศไทยมากกว่า ๓๐ ปี และได้แสดงแนวคิดดังกล่าวในการให้
สัมภาษณ์นิตยสารฉบับหนึ่งเมื่อประมาณปี ๒๕๔๔ ที่ผ่านมา หลังจากนั้นแนวคิดการตั้ง
สถาบันเพื่อจัดการระบบหนังสือของประเทศไทย ก็ปรากฏเป็นรูปร่างขึ้น ด้วยการระดม
ความคิดเห็นจากบุคลากรหลายฝ่ายและการได้รับความร่วมมือจากรัฐบาล โดยกระทรวง
เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) เป็นหัวเรี่ยวหัวแรงสำคัญ สำหรับบุคคลทั่วไป
และผู้ประกอบวิชาชีพเกี่ยวกับหนังสือ โครงการ ‘สถาบันหนังสือแห่งชาติ’ นับเป็นเรื่อง
น่าสนใจอย่างยิ่ง เพราะเกี่ยวข้องโดยตรงกับทั้งผู้อ่านและผู้ประกอบวิชาชีพเกี่ยวกับ
หนังสือในหลาย ๆ ด้าน

คุณมกุฏเป็นบรรณารักษ์ผู้ใส่ใจและพิถีพิถันของสำนักพิมพ์ผีเสื้อ ซึ่งเป็น
สำนักพิมพ์ที่นักอ่านหลายคนถูกใจในคุณภาพของหนังสือ ทั้งยังเป็นนักเขียนเจ้าของ
นามปากกา ‘นิพพานฯ’ และ ‘วาวแพร’ ซึ่งเขียนเรื่องในแนวแตกต่างกันมากมาย
นอกจากนี้ยังเป็นนักอ่านตัวยง เป็นนักคิด นักริเริ่มชนิดที่ริเริ่มจัดมุมห้องสมุดให้แก่
โรงเรียนตั้งแต่อายุ ๑๓ ปี เป็นบรรณารักษ์หนังสือแปล และยังคงเป็นหนึ่งในทีมงาน
ทำนิตยสาร ‘ลลนา’ นิตยสารสำหรับผู้หญิงอันเปี่ยมรสนิยมนอกหลายปีด้วย ดังนั้น
ประสบการณ์เกี่ยวกับหนังสือของคุณมกุฏจึงนับว่าอยู่ ‘วงใน’ อย่างแท้จริง เมื่อคน
วงในซึ่งเป็นคนธรรมดาคนหนึ่งเกิดแนวคิดถึงสถาบันอันยิ่งใหญ่ระดับชาติเช่นนี้ คำถาม
ย่อมเกิดขึ้นในใจหลายคนว่าสถาบันแห่งนี้คืออะไร ทำไมจึงต้องเกิดขึ้น และเขาจะทำ
อย่างไรให้แนวคิดนี้เป็นจริงขึ้นมาได้

ควรมีสถาบันซึ่งเป็นตัวกลาง
จัดสถานที่ให้นักเขียนได้ทำงาน
หรือมีการตั้งกองทุน
เพื่อสนับสนุนนักเขียน

ต่อไปนี้เป็นแนวคิดของคุณมกุฏ อรฤดี เกี่ยวกับโครงการ ‘สถาบันหนังสือแห่งชาติ’ ซึ่งผู้เรียบเรียงเห็นว่าสมควรนำเสนอให้ใกล้เคียงคำบอกเล่าของคุณมกุฏมากที่สุด เนื่องจากมุมมองเกี่ยวกับหนังสือและระบบหนังสือทั้งระบบที่คุณมกุฏสะท้อนออกมาอย่างละเอียดลออ นั้น เป็นการมองอย่างครบด้านและ ‘ตรง’ อย่างยิ่ง จนไม่อาจตัดทอนสิ่งใดไปมากกว่านี้

ที่มาของความคิด / แนวคิดหลัก

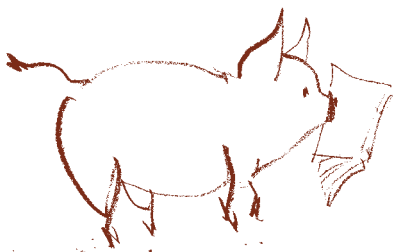
ผมคิดเรื่องการตั้งสถาบันแห่งหนึ่งขึ้นมาเพื่อจัดการเรื่องระบบหนังสือในประเทศไทย โดยให้ชื่อว่า ‘สถาบันหนังสือแห่งชาติ’ เพราะเห็นว่ามักมีการอ้างงานวิจัยว่า คนไทยไม่อ่านหนังสือ ซึ่งวิจัยกันมา ๔-๕ ปี แล้วก็ยังคงค้างคายนั่นไม่เคยมีใครหาทางทำให้คนไทยอ่านหนังสือมากขึ้นกว่าปีละ ๘ บรรทัดเลย ผมจึงลุกมาบอกว่าถึงเวลาแล้วที่ประเทศไทยจะต้องมี ‘สถาบันหนังสือ’ เพื่อแก้ปัญหาเรื่องหนังสือโดยเฉพาะ เพราะปัญหาเกี่ยวกับระบบหนังสือในประเทศไทยเป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกันเป็นลูกโซ่ ไม่อาจแก้ที่จุดใดจุดหนึ่งได้ แนวคิดหลักของโครงการ ‘สถาบันหนังสือ’ คืออยากให้คุณเห็นความสำคัญของหนังสือในทุกระดับ โดยเฉพาะชาวบ้านธรรมดาที่อยู่ข้างล่างที่สุด ทำอย่างไรจึงจะทำให้เขาได้มีโอกาสอ่านหนังสืออย่างทั่วถึงและง่ายดาย และจุดประสงค์หลักของสถาบันนี้ เพื่อจัดระบบหนังสือและระบบการอ่านของไทยให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน คนชอบสงสัยว่าทำไมต้องจัดการระบบหนังสือและระบบการอ่าน ในความเห็นของผม ผมเห็นว่าหนังสือในประเทศไทยไม่มีระบบ ต่างคนต่างคิด ต่างคนต่างทำ ทำให้การพัฒนาหนังสือและการอ่านของคนไทยไม่มีพลัง ไม่ก้าวหน้า และล้าหลังเมื่อเทียบกับประเทศเพื่อนบ้าน เช่น สิงคโปร์ และมาเลเซีย

เรื่องของ ‘ชื่อ’

ชื่อ ‘สถาบันหนังสือแห่งชาติ’ นี้ เป็นชื่อเมื่อผมเริ่มคิดคนเดียว เป็นชื่อใหญ่ ฟังดูคลุมเครือ แต่นับมาถึงขณะนี้ซึ่งโครงการเป็นที่รับรู้จากหลายๆ ฝ่ายในระดับผู้บริหารประเทศแล้ว ขณะนี้ได้เปลี่ยนชื่อไปเป็น ‘สถาบันพัฒนาความรู้แห่งชาติ’ แต่ชื่อนี้ก็ยังมีโอกาสเปลี่ยนแปลงอีก ตอนนี้อยู่แค่ตั้งเป็นตุ๊กตาไว้เพื่อใช้ในการดำเนินงานก่อนเท่านั้น เพราะมีผู้ท้วงว่า คำว่า ‘ความรู้’ ก็คือ ‘รู้’ แล้ว ไม่ต้องพัฒนาอีก ผมคิดว่าสถาบันนี้ถ้าเกิดขึ้นได้จริงๆ ก็จะเปลี่ยนชื่อไปอีก

ห่วงโซ่ปัญหาในระบบหนังสือของประเทศไทยและทางแก้

ปัญหาในระบบหนังสือนั้นจากประสบการณ์ที่ผมพบเห็นมา ๓๐ กว่าปี พอจะแยกแยะได้ประมาณ ๑๑ ข้อซึ่งเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงกันเป็นลูกโซ่ ไม่อาจแก้ไขเฉพาะบางจุดได้ ปัญหาต่างๆ มีหลากหลายระดับเช่น ปัญหาคนไทยไม่อ่านหนังสือ มีคนไทยบางส่วนอยากอ่าน แต่ไม่มีเงินซื้อหนังสืออ่าน เพราะหนังสือราคาแพง คนไทยรายได้น้อย เราจึงหวังพึ่งให้การพัฒนาการอ่านเริ่มจากครอบครัวได้ยาก คนส่วนใหญ่ ร้อยละ ๘๕-๙๐ ของประเทศเป็นคนยากจนไม่มีการศึกษา ค่าแรงวันละ ๑๓๕-๑๖๕ บาท เมื่อเทียบรายได้ประจำวันแล้วจะซื้อหนังสือให้ลูกได้อย่างไร ทั้งชีวิตบางคนอาจซื้อไม่ได้สักเล่มด้วยซ้ำ เพราะวันไหนไม่ทำงานก็ไม่มีเงิน เงินก็ไม่มี สมมุติมีคน ๓ คนในบ้าน ลูกอยากซื้อหนังสือราคา ๕๐ บาท พ่อแม่ก็ต้องคิดแล้วว่าเก็บ ๕๐ บาท ไว้พุงนี้ดีไหม

เพื่อป่วย เพื่อไม่ได้ทำงาน ผมเห็นว่ามีคนเพียงกลุ่มเล็กๆ เท่านั้นที่สนใจเรื่องการอ่าน และมีศักยภาพพอที่จะพัฒนาเรื่องการอ่านให้แก่ลูกหลาน เช่น เฉพาะคนกรุงเทพฯ ซึ่งเป็นจำนวนน้อยเท่านั้นที่จะพูดว่า ‘ลูกมาอ่านหนังสือด้วยกันสิ’

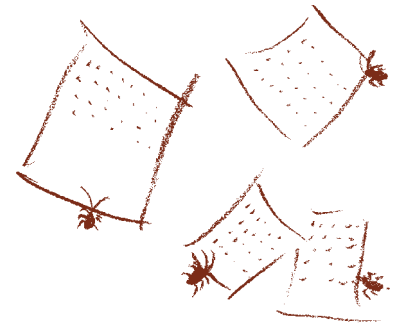
ทางแก้ปัญหา

คิดว่าการแก้ปัญหาเรื่องการอ่านควรเริ่มจากระดับชาวบ้าน อย่างผมตอนอายุ ๑๓ อยากรอ่านหนังสือแต่ไม่มีหนังสืออ่าน ได้เงินไปโรงเรียนวันละ ๒ บาท ซึ่งไม่พอซื้อหนังสือสักเล่ม เพราะนิตยสารสมัยนั้นฉบับละ ๓ บาท เด็กต้องกินขนม ต้องซื้อของเล่น ไม่มีทางเก็บเงินซื้อนิตยสารได้สักฉบับ ผมจึงถามเพื่อว่าใครอยากอ่านหนังสือช่วยออกเงินกันคนละบาท ได้เพื่อน ๘ คน ก็มีเงินซื้อนิตยสารได้ ๓ ฉบับ จัดมุมแขวนไว้ให้ใครมาอ่านก็ได้ ครูมาอ่านก็ขอเก็บครูดด้วยแบบนี้ก็ทำให้มีหนังสืออ่านได้โดยเริ่มที่เราเอง ขณะนี้มุมหนังสือนั้นได้พัฒนาและขยายตัวกลายเป็นห้องสมุดไปแล้ว มีหนังสือกว่าหมื่นเล่ม นี่คือการแก้ปัญหาในระดับชาวบ้านธรรมดา

ผมคิดว่าการที่คนไทยไม่อ่านหนังสือนอกจากไม่มีเงินซื้อหนังสือแล้ว พวกที่มีเงินซื้อหนังสือก็มีทางเลือกไม่มากนัก เพราะนักเขียนไทยที่มีคุณภาพมีน้อย และที่มีคุณภาพและยังทำงานอย่างต่อเนื่องถึงปัจจุบันยิ่งน้อยใหญ่ เพราะประเทศไทยไม่มีการส่งเสริมนักเขียน นักเขียนยังชีพไม่ได้ด้วยอาชีพเขียนหนังสือเท่านั้น การพัฒนาเรื่องการเขียนจึงเป็นไปอย่างเชื่องช้า จะว่าไปหากเราดูในรายการ ‘หนังสือดี ๑๐๐ เล่มที่เยาวชนไทยควรอ่าน’ ‘๕๐๐ หนังสือดีสำหรับเด็กและเยาวชน’ มีสักกี่เล่มเป็นของนักเขียนไทยที่เล่มเป็นของนักเขียนไทยที่ยังมีชีวิตอยู่แล้วนักเขียนนั้นก็คนที่เขียนมากกว่า ๑ เล่ม เฉพาะหนังสือสำหรับเยาวชนแค่ ๒๐ คนเท่านั้นที่ยังมีชีวิต และมีไม่เกิน ๕ คนที่ยังผลิตงานในปัจจุบัน ทั้งที่คนไทยมีกว่า ๖๐ ล้านคน การที่นักเขียนไม่ได้รับการสนับสนุนทำให้นักเขียนยากจน ถ้าคนจนแล้วจะไปทำอะไรได้ คนเขียนหนังสือให้คนอ่านเป็นการสร้างสติปัญญาให้คนอื่น ไม่ใช่คนปรกติธรรมดา เขาต้องแบกสติปัญญาจึงต้องการอะไรอีกมากมาย ไม่ใช่แค่ให้ข้าวกินให้มีแรงแล้วจะสามารถสร้างงานได้เลย

ทางแก้ปัญหานี้ทางหนึ่ง ผมคิดว่าควรมีสถาบันซึ่งเป็นตัวกลาง จัดสถานที่ให้นักเขียนได้ทำงาน หรือมีการตั้งกองทุนเพื่อสนับสนุนนักเขียน ให้ใครที่มีแวว มีแนวทางหรือรู้ว่าตนเองจะเขียนหนังสือ สามารถหยิบยืมเงินไปใช้ก่อนได้ เมื่อหนังสือขายได้จึงค่อยคืน เป็นต้น นอกจากตั้งกองทุนให้ยืมก่อนแล้ว ในอนาคตอันใกล้นี้ งานของสถาบันฯ ที่อาจดำเนินการก่อนได้ คือ จะมีรางวัลสำหรับนักอ่านที่อ่านดีอ่านเยอะ อ่านแล้วตอบปัญหาได้ ซึ่งอาจจะมีรายการทีวีเพื่อแข่งตอบปัญหาเรื่องการอ่านก็ได้ นอกจากนี้เราจะจัดโครงการด้านวิชาการ ซึ่งที่จริงก็ทำมานาน ทำมาก่อนโครงการนี้ด้วยซ้ำ คือ เปิดอบรมว่าด้วยวิชาหนังสือ ซึ่งผมเปิดไปแล้วโดยความร่วมมือกับจุฬาฯ คือวิชาคิดและเขียนวรรณกรรมเยาวชน วิชาบรรณารักษณ์ต้นฉบับและต้นฉบับแปล ต่อไปอาจเปิดวิชาเสวนา วิชาพูดคุย หลักสูตรบรรณารักษณ์แนวใหม่และการส่งเสริมการอ่านก็ได้ เพื่อส่งเสริมงานด้านการอ่านการเขียนมากขึ้น

ปัญหานักเขียนดีมีน้อยทำให้เกิดปัญหาลูกโซ่ตามมาคือ เราต้องนำเรื่องจากต่างประเทศมาแปล ซึ่งก็ยิ่งอันตรายเข้าไปใหญ่ เพราะยิ่งทำให้นักเขียนของเราเองน้อยลงไปอีก และยิ่งเพิ่มปัญหาในอนาคตอีกมาก การที่นำเรื่องจากต่างประเทศมาแปลมากมายนั้นทางหนึ่งเป็นประโยชน์ก็จริง เพราะช่วยเพิ่มทางเลือกในการขยายโลกทัศน์

ปัญหาเกี่ยวกับระบบหนังสือในประเทศไทย เป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกันเป็นลูกโซ่ ไม่อาจแก้ที่จุดใดจุดหนึ่งได้ แนวคิดหลักของโครงการ ‘สถาบันหนังสือ’ คือ อยากรให้คนเห็นความสำคัญของหนังสือในทุกระดับ โดยเฉพาะชาวบ้านธรรมดาที่อยู่ข้างล่างที่สุด

และการอ่านงานของนักอ่าน แต่ในอีกทางหนึ่งถ้าการแปลนั้นเป็นการแปลที่ไร้คุณภาพ ก็อันตราย ขณะนี้หนังสือแปลที่เป็นเล่มมีพิมพ์เคลื่อนไปหมด ทั้งแปลผิดแปลถูก เมื่อนับหน่วยต่อหนังสือที่เขียนโดยคนไทยแล้ว อัตราหนังสือไทยต่อหนังสือแปลคือ ประมาณ ๒๐ : ๘๐ ซึ่งน่าวิตกมาก เพราะในอนาคตเราจะมีนักเขียนไทยน้อยลงเรื่อย ๆ มันจะทำให้เราถูกรอบงำทางความคิด ไม่มีความคิดนำเป็นของตัวเอง เพราะไปเอาความคิดคนอื่น มาหมด

ปัญหาหนังสือแปลไร้คุณภาพนั้นเป็นเพราะเราเชื่อนักแปลมากเกินไป ไม่มีการตั้งมาตรฐานทางการแปล คนส่วนใหญ่มักคิดว่าเมื่อคนจบสูง ๆ แปลก็คือถูกหมดทุกอย่าง ซึ่งไม่จริงทั้งหมด เพราะผู้มีความรู้ภาษาอื่นดี ไม่ได้แปลว่ารู้ภาษาไทยดีเช่นกัน เมื่อแปลภาษาอื่นเป็นภาษาไทยจึงเป็นเพียงการแปลเฉพาะความหมายของคำ แต่ยังคงโครงสร้างประโยคแบบภาษาแรกอยู่ทำให้เกิดการใช้ภาษาไทยผิด ๆ ขึ้นมากมาย นี่เป็นหนังสือแปลเล่มหนึ่งที่อาจารย์มหาวิทยาลัย ระดับด็อกเตอร์เป็นผู้แปล และใช้เป็นหนังสือเรียนในมหาวิทยาลัย (ไม่เปิดเผยชื่อเรื่องและชื่อผู้แปล) ผมอ่านจบแล้วพบที่ผิด ทั้งสำหัต และไม่สำหัตประมาณสองหมื่นแห่ง คือใช้ภาษาไทยผิด รูปประโยคเป็นโครงสร้างภาษาต่างประเทศ แปลคลาดเคลื่อน ใช้คำผิด หนังสือนี้พิมพ์แล้วไม่น้อยกว่าหนึ่งหมื่นเล่ม ทำให้นิสิตนักศึกษาอย่างน้อยหนึ่งหมื่นคนได้รับสิ่งที่ผิดไปแล้ว ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากผู้ที่จบจากต่างประเทศรู้ภาษาที่ต้องการแปลดีกว่าภาษาไทย เมื่อถ่ายทอดภาษาที่ต้องการแปลออกมาเป็นภาษาไทย เขายังคิดด้วยระบบภาษาที่หนึ่งอยู่ แม้จะใช้คำไทย แต่รูปประโยคเป็นของภาษาต่างประเทศ หรืออีกตัวอย่างในหนังสือปรัชญาเล่มหนึ่ง ผู้แปลจบปริญญาเอก แปลคำว่า ‘กรวดทราย’ เป็น ‘ซัง’ เพราะกวาดสายตาเร็วไป เข้าใจว่าคำ ‘element’ คือคำว่า ‘elephant’ แทนที่จะแปลว่า ‘ชีวิตเราดั่งหนึ่งเม็ดทราย’ ก็แปลเป็น ‘ชีวิตเรากดั่งหนึ่งซังบนชายหาด’ ไป ดังนั้นในระบบการศึกษา ในระบบการแปลเราจึงเชื่อคนคนเดียวไม่ได้อีกแล้ว เขาก็จะมองผ่านบริบทนั้นไปเลยเพราะกลมกลืนกันดีมาก แล้วคนที่รับสารเข้าไปจะซึมซับอะไร

ปัญหาอีกอย่างที่ปรากฏอยู่ในระบบหนังสือของประเทศไทย คือปัญหาการลดราคาหนังสือประจำปี ในงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ ผมเห็นว่าประเทศไทยจัด ‘งานหนังสือแห่งชาติ’ แปลกกว่าประเทศอื่นมาก เพราะจุดประสงค์หลักคือการขายหนังสือลดราคา โดยพิจารณาการลดราคาหนังสือที่ดีคือทำให้คนได้ซื้อหนังสือราคาถูกไปอ่านกันมากขึ้น แต่ผมกลับเห็นว่าเป็นเรื่องน่าวิตกเพราะมันกระทบกับระบบหนังสือในห่วงโซ่อื่น คือเมื่อหนังสือในงานนี้ราคาถูก คนคุ้นเคยกับการรอซื้อหนังสือเมื่อลดราคาในระยะยาวก็จะทำให้คนชะลอความอยากซื้อหนังสือไว้เพราะหนังสือไม่เหมือนสิ่งพิมพ์อื่นที่มีอายุของมัน เช่น นิตยสาร หรือหนังสือพิมพ์ซึ่งออกทุกวันหรือทุกสัปดาห์วัน ถ้าคนอยากประหยัดไม่ต้องการซื้อหนังสือเต็มราคาเขาไม่อ่านวันนี้วันหลังยังซื้ออ่านได้ การลดราคาหนังสือในงานสัปดาห์หนังสือปีละ ๒ ครั้งแบบนี้ จะก่อให้เกิดปัญหาคือ คนไม่ซื้อหนังสือในร้านขายหนังสือเล็กๆ ทำให้ร้านค้าปลีกหนังสือเล็กๆ อีกหน่อยจะอยู่ไม่ได้ เพราะคนรอซื้อหนังสือตอนลดราคาหมด

แต่ปัญหาใหญ่คือ เราไม่มีแหล่งบริการหนังสือสาธารณะที่มีประสิทธิภาพ ผมไม่พูดถึงห้องสมุดมหาวิทยาลัย เพราะมักมีคุณภาพดี แต่ผมพูดถึงห้องสมุดสาธารณะในเมืองไทยที่มีไม่เพียงพอชาวบ้านธรรมดาไม่กล้าเดินเข้าห้องสมุด สงสัยอะไรคนก็ไม่คิดจะไปพึ่งพิงหาข้อมูลในห้องสมุด

ถ้าการแปลนั้น
เป็นการแปลที่ไร้คุณภาพ
ก็อันตราย
ขณะนี้หนังสือแปลที่เป็นเล่ม
มีพิมพ์เคลื่อนไปหมด
ทั้งแปลผิดแปลถูก

ถ้าพูดว่าเรามีหอสมุดแห่งชาติ ผมว่ามันแปลกเพราะไปสังกัดกรมศิลปากร ทำให้หอสมุดแห่งชาติของประเทศไทยเก็บหนังสือแบบอนุรักษ์มากกว่าบริการจริงๆ คือให้ดูได้แต่ห้ามยืม เราไม่มีบริการให้ยืมหนังสือออกจากหอสมุดแห่งชาติ เราจึงไม่เคยเก็บสถิติได้ว่าคนไทยอ่านหนังสือจริงๆเท่าใด หอสมุดแห่งชาติซึ่งควรเป็นแบบอย่างของการยืมหนังสือไปอ่าน กลับมีกฎว่ายืมหนังสือออกไม่ได้ จึงไม่มีสถิติการยืมหนังสือออกจากห้องสมุด แง่หนึ่งผมก็ว่าถูกต้องแล้วสำหรับเอกสารบางอย่างที่เป็นหนังสือมีค่าเป็นหนังสือโบราณ หนังสือหายาก แต่ในอนาคตหอสมุดแห่งชาติควรมีหน่วยงานอื่นให้ยืมหนังสือออกได้ด้วย

ทางแก้-จัดระบบหนังสือสาธารณะ ผมคิดว่าประเทศไทยต้องมีการจัดระบบหนังสือสาธารณะที่มีประสิทธิภาพ คำว่า ‘ระบบหนังสือสาธารณะ’ นี้เรากำลังคิดขึ้นระหว่างเตรียมการโครงการตั้งสถาบันฯ มีคำที่เกี่ยวข้องกับระบบนี้ก็คือคำว่า ‘ระบบหมุนเวียนหนังสือ’ และ ‘ศูนย์หมุนเวียนหนังสือ’ ซึ่งเป็นระบบที่คิดขึ้นมาสำหรับประเทศยากจนหรือต้องการประหยัดเงิน เพราะระบบนี้ทำให้คนมีโอกาสอ่านหนังสือมากขึ้น โดยใช้งบประมาณซื้อหนังสือเท่าเดิม ไม่ต้องรอความหวังจากงบประมาณของรัฐ วิธีของ ‘ระบบหมุนเวียนหนังสือ’ คือให้ชุมชนหรือเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมกับการพัฒนาเรื่องการอ่าน เนื่องจากสังคมชนบทในประเทศไทยจะพบปะสังสรรค์กันโดยธรรมชาติอยู่แล้ว หลักการหมุนเวียนหนังสือก็คือ เราจัดกลุ่มห้องสมุดระดับเดียวกันที่อยู่ใกล้เคียงกัน เช่น รวมกลุ่มโรงเรียนประถมของตำบล ก. ข. ค. ง. ในละแวกใกล้เคียงกัน แล้วรัฐบาลส่งหนังสือต่างกันให้โรงเรียนละหนึ่งชุด พร้อมวางกฎเกณฑ์ว่ามีเวลาให้อ่านหนังสือชุดนั้นให้หมดภายใน ๓ เดือน หลังจากนั้นจะสลับหนังสือจากโรงเรียน ก. ไป ข. จากโรงเรียน ค. ไป ง. วิธีนี้จะใช้งบประมาณในการซื้อหนังสือเท่าเดิม แต่โรงเรียนต่างๆมีหนังสืออ่านเพิ่มขึ้น ๔ เท่า ซึ่งแต่ละโรงเรียนต่อไปต้องมีบรรณารักษ์วิชาชีพ เพื่อกระตุ้นเด็กให้มาอ่านหนังสือมากๆ กอปรโดยเอาทุกอย่างที่มีในหนังสือภายในเวลาที่มือนอกจากนี้โรงเรียนอื่นในกลุ่มเดียวกันเมื่อต้องเอาหนังสือไปแลกกันก็ไม่ไขว่ไขว่ให้กันเฉยๆ ก็อาจจัดกิจกรรมระหว่างชุมชน เช่น ผู้ใหญ่บ้านมาช่วยอบต. ครูใหญ่ต่างๆ มาช่วยกันจัดการแข่งขันตอบปัญหาจากหนังสือ การแข่งก็พากระชับความสัมพันธ์เป็นต้น เมื่อลูกหลานไปแข่งหรือร่วมงานอะไร พ่อแม่ก็จะไปตาม จึงเป็นการสร้างกิจกรรมขึ้นภายในชุมชนนั้น และน่าจะเป็นการช่วยลดปัญหาหาหาเสพติด หรือปัญหาสังคมอื่นๆได้ นั่นคือเรื่องของ ‘ระบบหมุนเวียนหนังสือ’

ส่วนคำว่า ‘ระบบหนังสือสาธารณะ’ นั้นผมเห็นว่า เวลาพูดถึงห้องสมุด คนชอบนึกถึงสิงคโปร์ว่า ห้องสมุดประชาชนของเขาดี นักวิชาการ นักการศึกษาของเราไปดูงานที่สิงคโปร์เป็นว่าเล่น มีคนบอกผมว่าถ้าอยากทำห้องสมุดให้ดีต้องไปดูที่สิงคโปร์ แต่ผมไม่ไปครับ เพราะรู้ว่าไปดูกลับมาแล้วผมจะทำห้องสมุดสำหรับคนไทยไม่ได้ มันจะกลายเป็นห้องสมุดให้คนเมืองแบบคนสิงคโปร์แทน สิงคโปร์เป็นเมืองเล็กจะเอาระบบเขามาจัดการระบบไทยที่มีคนจนเป็นส่วนใหญ่ และมีชุมชนกระจัดกระจายไม่ได้ ผมว่าเราต้องเอาสิ่งที่เราเริ่มมี เช่น เทคโนโลยี หรือความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์มาใช้ ซึ่งได้ข้อสรุปว่าต้องมี ‘ระบบหนังสือสาธารณะ’ แปลว่า ต่อไปนี้พื้นที่ที่เกิดเป็นคนไทยจะยืมหนังสือจากที่ไหนไปคืนที่ไหนก็ได้ เช่น พຽ່ງนี้ผมจะไปเชียงใหม่ ผมก็เดินเข้าห้องสมุดที่เชียงใหม่ไปยืมหนังสือเล่มหนึ่งซึ่งดีมาก สำนักพิมพ์ในเชียงใหม่พิมพ์บังเอิญไม่มีขายที่อื่นและไม่มีในห้องสมุดที่อื่น ถ้าผมอ่านเล่มนี้ไม่จบยังไม่ต้องคืน ผม

‘ระบบหมุนเวียนหนังสือ’
และ ‘ศูนย์หมุนเวียนหนังสือ’
ซึ่งเป็นระบบที่คิดขึ้นมา
สำหรับประเทศยากจน
หรือต้องการประหยัดเงิน
เพราะระบบนี้ทำให้คนมีโอกาส
อ่านหนังสือมากขึ้น
โดยใช้งบประมาณซื้อหนังสือ
เท่าเดิม ไม่ต้องรอความหวัง
จากงบประมาณของรัฐ

นั่งรถไฟกลับกรุงเทพฯ มาอ่านจนจบ แล้วเอาหนังสือเล่มนั้นไปคืนที่ห้องสมุด มศว. ยื่นหนังสือให้ ส่งบัตรให้เขา เอาหัวแม่มือ กอด ห้องสมุด มศว. ก็จัดการคืนเล่มนั้นไปคืนห้องสมุดเชียงใหม่ โดยบริการของการสื่อสารแห่งประเทศไทย ซึ่งอยู่ในกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารโดยที่ผมไม่ต้องเสียค่าบริการใดๆ แต่วิธีนี้ไม่ได้หมายรวมถึงหนังสือนวนิยายทั่วไปซึ่งห้องสมุดอื่นๆ ก็มี ผมพูดเฉพาะหนังสือหายากเท่านั้น

ระบบหนังสือสาธารณะนี้ ถ้าเรามีบัตรประชาชน ๑ ใบ เดินไปห้องสมุดไหนก็ได้ที่มีเครื่องให้บริการยืมอัตโนมัติ เราเลือกหนังสือมา จะกลับบ้านก็ได้บัตร กัดหัวแม่มือ บัตรก็จะบันทึกเรียบบร้อยว่าเรายืมหนังสือไปแล้ว ต่อไปถ้าเอาหนังสือที่ยืมไปเก็บที่บ้านนานเกินไป ไม่ต้องให้ใครช่วยตาม ในอนาคตบัตรประชาชนจะสื่อสารได้ทุกอย่าง เมื่อไปติดต่องานราชการหรือธนาคาร หากมีการใช้บัตรประชาชนข้อมูลจะเชื่อมถึงกันหมด เช่น เอาบัตรประชาชนไปเบิกถอนเงินที่ธนาคาร ในจอจะบอกว่าคุณยืมหนังสือไปเมื่อวันที่เท่าไร บัตรนี้ยังไม่ได้คืน ถ้าไม่คืนจะถูกปรับเป็นต้น เราใช้ระบบฐานข้อมูลได้มากมาย แต่ขณะนี้ยังไม่มีการใช้เท่านั้น ปัจจุบันเพียงแค่จะสืบว่าหนังสือชื่อ 'ไกกิ้นใจ' เขียนโดยนักเขียนคนใด พิมพ์ปีไหน ก็ลืม ขายที่ไหน ยังสืบไม่ได้ เพราะระบบตัวเลข ISBN ที่ใช้ในหอสมุดแห่งชาติ มีฐานข้อมูลสำคัญเพียงสองข้อเท่านั้น คือชื่อหนังสือกับชื่อคนแต่ง หรือชื่อหนังสือกับชื่อคนแปล ถ้าจะถามว่าชื่อหนังสือนี้ คนแปลนี้ ต้นฉบับภาษาที่หนึ่งชื่ออะไรยังสืบไม่ได้ด้วยซ้ำ จะเห็นว่าปัญหาในระบบหนังสือเกิดขึ้นทุกแห่ง เพราะไม่มีคนเชื่อมโยงสื่อสาร ไม่มีตัวกลางที่จะคอยวิ่งไปหาคนโน้นคนนี้ แล้วจับข้อมูลมารวมกัน เราควรเอาข้อมูลในระบบหนังสือทั้งหมดตั้งแต่ขั้นต้น เช่น ตัวนักเขียน สำนักพิมพ์ บรรณาธิการ บรรณาธิการต้นฉบับ บรรณาธิการต้นฉบับแปล คนจัดทำรูปเล่ม คนวาดรูปประกอบ ตัวโรงพิมพ์ อะไรต่างๆ ทั้งหลายมาไว้ในที่เดียวกัน ผมว่าทำได้ครับ ถ้ามีคนจัดการ เพราะมันจะไปพัฒนากันเองโดยอัตโนมัติ

ต่อเนื่องจากที่พูดถึงการแก้ปัญหาเรื่องห้องสมุด ห้องหนังสือ ระบบยืมหนังสือ ระบบหมุนเวียนหนังสือ ระบบหนังสือสาธารณะ ผมเห็นว่าต้องตั้งหน่วยงานหนึ่งขึ้นเป็นศูนย์กลางในการบริหารงาน ซึ่งวางแผนว่าจะใช้ตึกที่กำลังสร้างที่จุฬาฯ เป็นที่ทำการ ตึกคู่สองตึกซึ่งกำลังสร้างอยู่ขณะนี้ตึกหนึ่งจะเป็นที่ทำการของ 'ศูนย์บริการหนังสือกรุงเทพฯ' ไม่ใช่ 'ห้องสมุด' เพราะถ้าใช้คำนั้นก็ต้องไปอยู่ในการดูแลของหอชาติ ซึ่งอาจคิดระบบเดิมที่แก้ไม่ได้ อีก ศูนย์บริการหนังสือของกรุงเทพฯ นี้จะเป็นตึกสูง ๓๓ ชั้น ซึ่งเจอปัญหาว่าค่าใช้จ่ายต่อหน่วยของคนที่ใช้ห้องสมุดจะแพงมาก เพราะจะให้ยืมได้ตั้งแต่ชั้น ๑๔ ตามแปลนเดิมซึ่งคำนวณให้เป็นที่อยู่อาศัย จะเปลี่ยนแบบได้ตั้งแต่ชั้น ๑๕-๓๓ ซึ่งในการกดลิฟต์แต่ละครั้งใช้เงิน ๑๐ บาท ดังนั้นทันทีที่มีคนขึ้นไปชั้น ๑๕ สถาบันฯ ต้องเสียเงินทันที ๑๐ บาท ข้อนี้จะเป็นปัญหาในอนาคตที่ต้องค่อยๆ หาทางแก้ ที่นี้จะเป็นเสมือนหนึ่งหอสมุดแห่งชาติแห่งใหม่ ก็ภายในตึก ๓๓ ชั้นนี้จะมีห้องสมุดเด็กเล็ก ที่ชั้น ๕-๖ ในเนื้อที่ ๑,๖๐๐ ตารางเมตร ให้เด็กตั้งแต่ ๓ ขวบ เป็นต้นไปมาใช้ โดยมีพ่อแม่หรือพี่เลี้ยงมาดูแลและทำกิจกรรมอะไรก็ได้ใน ๒ ชั้นนี้ ข้อนี้มีคนแย้งว่าจะกลายเป็นสถานรับเลี้ยงเด็กไป เพราะจะมีพ่อแม่ที่เอาลูกมาไว้แล้วตัวเองไปทำอย่างอื่น ก็ต้องคิดแก้ปัญหานี้ต่อไป แต่ในเมืองใหญ่ๆ ที่อื่นถ้าอยากทำอะไรอย่างนี้ต้องนึกถึงการบริการที่ครบครัน ห้องสมุดเด็ก ๒ ชั้นนี้รวมเนื้อที่ ๓,๒๐๐ ตารางเมตร ถัดไปอีก ๓ ชั้นเป็นหอแสดงศิลปะ หุ่นเวียนหรือถาวรก็ได้ ถัดจากนั้น

ตั้งแต่ชั้น ๑๔ ถึง ๓๑ เป็นห้องสมุดทั้งหมด แยกเป็นสาขาวิชาเช่น ชั้น ๑๔ เป็นห้องสมุดวิทยาศาสตร์ มีทุกอย่างเกี่ยวกับหนังสือหรือสื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ มีห้องที่จะเชิญนักวิทยาศาสตร์มานั่งคุย ระดมนักวิทยาศาสตร์ทั้งหลายมาเป็นบรรณารักษ์ กิตติมศักดิ์ประจำวัน เช่น นักวิทยาศาสตร์เกษียณอายุแล้วที่ท่านไม่รู้จะไปไหน เชิญมานั่งกินกาแฟ มานั่งคุยกัน ทำตารางว่าวัน จันทร์-ศุกร์ มีนักวิทยาศาสตร์ในสาขาใดมา เด็กรุ่นใหม่ที่จะขึ้นชมนักวิทยาศาสตร์คนไหนก็เข้ามาสนทนาหาความรู้ได้ ไม่ใช่ปล่อยให้เด็กเข้าไปหาหนังสืออย่างเดียว แต่สนทนาหาความรู้กับตัวบุคคลซึ่งเชี่ยวชาญสาขาวิชานั้นโดยเฉพาะด้วย ชั้นอื่นก็อาจเป็นชั้นภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ฯลฯ ซึ่งน่าจะช่วยให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ในห้องสมุดอย่างสนุกสนาน ผมไม่ทราบว่ายี่ห้อสมุดแบบนี้ชาติอื่นทำไหม แต่ผมรู้สึกสนุกที่จะทำหนังสือที่จะยืมมีชีวิตชีวาขึ้นโดยตัวคน เช่น เรื่องการบิน กำลังรุ่งเรื่องมาก ส่วนหนึ่งของห้องวิทยาศาสตร์ เราก็เชิญนักบินหรือผู้เชี่ยวชาญมานั่งคุยเรื่องเครื่องบิน เป็นต้น ห้องสมุดต้องมีภาระหน้าที่ดึงคนเข้ามาใช้บริการด้วย ไม่ใช่ปล่อยให้เป็นการคิดของผู้รับบริการที่จะเดินเข้าห้องสมุดเอง

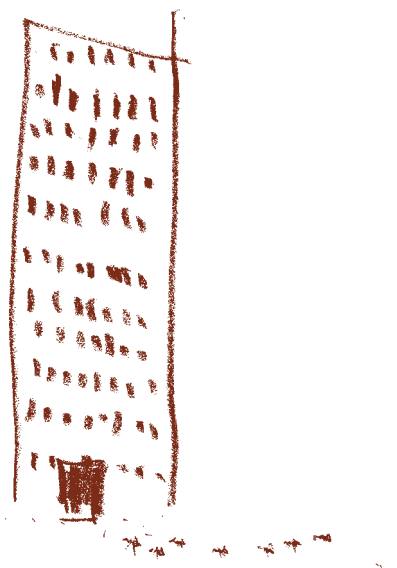
สิ่งที่ผมบอกนี้เป็นความฝันทั้งสิ้น ซึ่งยังไม่ทราบว่าจะเป็นจริงได้แค่ไหน ส่วนชั้น ๓๒ เป็นห้องสมุดสำคัญ ใช้เก็บหนังสือสำคัญที่คิดว่าไม่ควรให้ยืมทั่วไปแต่นำออกแสดงตามวาระโอกาส ส่วนชั้น ๓๓ ยังเป็นความลับ เมื่อตึกนี้สร้างเสร็จก็จะเปิดเผย เป็นความลับเรื่องใครรับ

ส่วนอีกตึกซึ่งเป็นตึกใหญ่ว่า เราคิดว่าน่าจะต้องเป็นศูนย์กลางอิเล็กทรอนิกส์ของประเทศ หน่วยงานการศึกษาต่างๆ อาจมาตั้งสถานที่สอนเรื่องอิเล็กทรอนิกส์ที่นี่ แต่นั่นไม่ใช่เรื่องที่ผมสนใจ ผมสนใจเรื่องระบบการอ่าน ระบบการเรียนรู้พื้นฐานที่ว่าด้วยหนังสือทั้งหมด เราจะทำให้มันเป็นสถานที่สำคัญและสนุกสนานขึ้น

ที่พูดมานั้นเป็นเรื่องของห้องสมุดใหญ่ หันไปดูห้องสมุดโรงเรียนทั่วไป ผมก็เห็นปัญหาอีกอย่าง นั่นคือปัญหาความไม่โปร่งใสในการคัดเลือกหนังสือเข้าห้องสมุดโรงเรียน ถึงมีห้องสมุด มีงบประมาณซื้อหนังสือ แต่ก็ต้องถามอีกว่าเราเลือกหนังสือแบบไหนเข้าห้องสมุดให้เด็กอ่าน ผมส่งทีมออกไปค้นคว้าข้อมูลในห้องสมุดโรงเรียนทั่วประเทศแบบสุ่ม พบว่า ในรอบ ๑๐ ปี เช่น ประมาณปี ๒๕๑๕-๒๕๒๕ หรือ ๒๕๓๕-๒๕๔๕ ได้ข้อมูลว่ากว่าร้อยละ ๘๐ ของห้องสมุดโรงเรียนชั้นประถม มีหนังสือของสำนักพิมพ์เพียงแห่งเดียวสูงถึงร้อยละ ๕๐ ผมว่าเป็นปาฏิหาริย์มากที่ผู้บริหารของโรงเรียนทั่วประเทศรับรู้และคิดเหมือนกันหมด เลือกสิ่งๆ เหมือนกันหมด แต่หนังสือในห้องสมุดพวกนั้นเป็นหนังสือที่ไม่มีขายในท้องตลาดทั่วไป ฉะนั้นคนในท้องตลาดไม่มีสิทธิ์รับรู้สิ่งที่เด็กชั้นประถมรับรู้ ปัญหานี้อาจเกิดจากการที่ครูบอกว่าห้องสมุดโรงเรียนในสังกัดสำนักงานประถมศึกษาแห่งชาติได้รับงบประมาณในการซื้อหนังสือน้อยประมาณห้าพันถึงหนึ่งหมื่นบาท เขาจึงไม่อยากลำบากเดินทางเข้าเมืองไปเลือกซื้อหนังสือ จึงยกเงินให้สำนักงานประถมศึกษาจังหวัดจัดการให้สเปจ. ก็ให้สำนักพิมพ์ที่มีข้อเสนอ 'ดี ๆ' มาขายหนังสือให้ นี่จึงเป็นที่มาของการมีหนังสือจากสำนักพิมพ์แห่งเดียวกว่าร้อยละ ๕๐ ในห้องสมุดโรงเรียนประถม

นอกจากนี้ผมยังเห็นว่า งบประมาณในการซื้อหนังสือไม่ได้จัดสรรอย่างมีประสิทธิภาพ ที่ผมเห็นคือหนังสือที่ครูโรงเรียนประถมซื้อ มีราคาแพงกว่าหนังสือตามปรกติ เช่น หนังสือหนา ๑๖๐ หน้าควรราคา ๕๐ บาท ก็กลายเป็น ๘๕-๙๐ บาท จึงน่าจะตั้งคำถามว่า ประเทศเรามิบังคับซื้อหนังสือให้หน่วยงานต่างๆ สำหรับทั่วประเทศ

เราควรเอาข้อมูล
ในระบบหนังสือทั้งหมด
ตั้งแต่ชั้นต้น เช่น ตัวนักเขียน
สำนักพิมพ์ บรรณาธิการ
บรรณาธิการต้นฉบับ
บรรณาธิการต้นฉบับแปล
คนจัดทำรูปเล่ม
คนวาดรูปประกอบ ตัวโรงพิมพ์
อะไรต่างๆ ทั้งหลาย
มาไว้ในที่เดียวกัน
ผมว่าทำได้ครับ ถ้ามีคนจัดการ
เพราะมันจะไปพัฒนากันเอง
โดยอัตโนมัติ

เราไม่มีการผลิตคน
ที่จะมาทำอาชีพหนังสือโดยเฉพาะ
ประเทศไทยผลิตคน
ในวิชาชีพต่างๆ มากมาย
มีวิชาชีพบรรณารักษ์
ผลิตเจ้าหน้าที่ห้องสมุด
มีวิชาการวารสารศาสตร์
ผลิตคนที่จะทำวารสาร
ทำหนังสือพิมพ์ หรือสิ่งพิมพ์อื่นๆ
แต่คนที่จะมาผลิตหนังสือเล่ม
มาทำหนังสือตรงๆ ไม่มี
ทุกๆ ที่หนังสือเป็นสิ่งสำคัญที่สุด

ปีละเท่าไร เท่าที่ผมรู้จากการพยายามสืบคือกระทรวงศึกษาธิการแห่งเดียวมีงบ ๕๗๐ ล้านบาท เป็นการลงทุนที่คุ้มไหมสำหรับการซื้อหนังสือราคาแพงที่ไม่มีความหลากหลาย และมีเนื้อหาที่ไม่เป็นที่รับรู้ของคนทั่วไป มีปีหนึ่งผมต่อสู้กับกระทรวงศึกษาธิการด้วยการไม่พิมพ์หนังสือสำนักพิมพ์ผีเสื้อที่กระทรวงฯ เลือกเป็นหนังสือสำหรับห้องสมุดเด็กชั้นประถม คือเรื่อง ‘ชุดประดาน้ำและผีเสื้อ’ เพราะเป็นหนังสือที่มีเนื้อหาอ่านเข้าใจยากมาก คนเขียนเรื่องนี้เป็นอัมพาตทั้งตัว เขาเขียนหนังสือด้วยการเลิกเปลือกตาซ้าย เลือกตัวอักษรที่ต้องการทีละตัวเมื่อมีคนขานอักษรให้ฟัง มันเป็นเรื่องของชีวิตที่ต้องอาศัยวุฒิภาวะในการเข้าใจ กรรมการอาจเลือกเรื่องนี้เพราะชื่อของมัน แต่ขนาดนิสิตปริญญาโทอ่านยังบอกว่ายาก ถ้าให้เด็กชั้นประถมอ่านก็เหมือนยื่นบอระเพ็ดห่อเปลือกลูกอมให้เขา ครั้งแรกเขาอาจกินเพราะไม่รู้ ครั้งต่อไปเขาก็ไม่ชอบอีก ต่อไปเขาอาจจะเกลียดหนังสือไปเลยเพราะเคยเจอแต่เล่มที่ไม่สนุกอย่างที่เขาหวังเขาอาจเกลียดการอ่านหนังสือไปตลอดชีวิตเลยก็ได้ นี่เป็นตัวอย่างของการไม่เข้าใจความละเอียดอ่อนของการคัดเลือกสิ่งที่เหมาะสมให้เด็กอ่าน

ปัญหาการจัดสรรงบประมาณในการซื้อหนังสือยังอาจเกิดจากการที่ ผู้บริหารระบบหนังสือในระบบการศึกษาของประเทศไทย ไม่เข้าใจว่าพื้นฐานการอ่านอันสำคัญยิ่งต้องเริ่มจากชั้นอนุบาลและชั้นประถมศึกษาไม่ใช่ระดับมัธยม จึงให้งบประมาณซื้อหนังสือสำหรับนักเรียนชั้นประถมน้อยกว่ามัธยม เขาคำนวณว่ายิ่งวิชามากขึ้นเท่าไรยิ่งต้องจ่ายมากขึ้นเท่านั้น แต่คิดผิด เพราะเด็กอนุบาลแม้จะมี ๓๐-๔๐ คน แต่ต้องซื้อหนังสือราคาแพงกว่าเด็กมัธยม เพราะหนังสือสำหรับเด็กเล็กเป็นหนังสือแพงต้นทุนสูง ต้องทนไม้ทนมือ ทำจากวัสดุพิเศษชนิดที่เอาเข้าปากได้โดยไม่เป็นพิษเป็นภัย ไม่ขาดไม่เสียหาย จัดพิมพ์รูปเล่ม มีภาพประกอบอย่างประณีต ขณะที่เด็กระดับมัธยมไม่ต้องการหนังสือภาพแล้ว หนังสือตัวอักษรหรือหนังสือตัวเลขก็พอให้เขาอ่าน ซึ่งต้นทุนหนังสือสำหรับเด็กโตจะถูกกว่าหนังสือเด็กเล็กมาก

งานอย่างหนึ่งซึ่งสถาบันฯ อาจจะช่วยแก้ปัญหาคือการแก้ระบบจัดสรรงบประมาณในการจัดหาหนังสือเข้าห้องสมุดและหอหนังสือแห่งชาติ ระบบใหม่ que คิดได้ต่างจากเดิม คือแต่เดิมกระทรวงศึกษาฯ มีรายชื่อหนังสือจำนวนหนึ่งส่งให้แก่โรงเรียนโรงเรียนก็จะเลือก แล้วจัดซื้อตามรายการที่กระทรวงศึกษาฯ บอกว่าควรซื้อ ดูเหมือนจะให้ในปริมาณร้อยละ ๘๐ แล้วซื้อนอกรายการได้ร้อยละ ๒๐ วิธีใหม่ ถ้ามีสถาบันหนังสือขึ้นมาอาจมีวิธีใหม่ก็ได้ บอกว่าต่อไปนี้คุณมีสิทธิ์สั่งซื้อหนังสืออะไรก็ได้เท่าที่เห็นชอบ เช่น โรงเรียน ก. ได้งบสั่งซื้อหนังสือสองหมื่นบาท ก็สั่งซื้อหนังสือเรื่องที่ต้องการผ่านมาทางสถาบัน เพื่อให้มีข้อมูลว่าโรงเรียนใดจากทั่วประเทศสั่งหนังสือชื่อเดียวกันมากน้อยแค่ไหน ถ้ารวมแล้วได้ประมาณห้าพันเล่ม แทนที่จะให้โรงเรียน ก. ข. ไปซื้อหนังสือทีละเล่ม สถาบันฯ ก็จะส่งไปยังสำนักพิมพ์ให้พิมพ์ฉบับพิเศษขึ้นห้าพันเล่มจะคิดราคาเท่าใดก็ตกลงกัน ที่เรียกว่า พิมพ์ฉบับพิเศษ คือเนื้อหาของหนังสือนี้ยังคงเดิม แต่ปกและกระดาษข้างในไม่เหมือนฉบับที่พิมพ์เพื่อขายในท้องตลาด จึงเป็นสินค้าเฉพาะที่สั่งทำเฉพาะสำหรับห้องสมุดเท่านั้น เมื่อไปอยู่ในห้องสมุดก็จะกลายเป็นสมบัติของห้องสมุดโดยแท้ ทำให้ไม่ต้องกลัวเด็กขโมยหนังสือ เพราะหนังสือนี้เอาไปทำอะไรไม่ได้ ขายก็ไม่ได้ นอกจากอ่านอย่างเดียว จะซื้อด้วยวิธีตุ๊กตาก็ทำไม่ได้ เพราะหนังสือนี้พิมพ์เฉพาะสำหรับโครงการนี้เท่านั้น

หนังสือที่สั่งซื้อจากสำนักพิมพ์เป็นจำนวนมากๆ เช่นห้าพันเล่ม ราคาจะถูกกลง

ประมาณร้อยละ ๔๐ ผมจึงบอกได้ว่าโครงการสถาบันหนังสือแห่งชาติสามารถบริหารงานระบบหนังสือของชาติได้โดยไม่ต้องใช้งบประมาณเพิ่มเลย โดยเฉพาะในส่วนบริหาร เพราะมีส่วนต่างจากการเป็นตัวแทนซื้อหนังสือเฉลี่ยแล้วประมาณร้อยละ ๓๐ ถ้าประเทศไทยมีงบสำหรับซื้อหนังสือพันธึ้นบาท ร้อยละ ๓๐ ก็ ๓๐๐ ล้านเอามาใช้เป็นประโยชน์ในการบริหารระบบหนังสือเมืองไทยได้มากมาย

เมื่อเสนอความคิดถึงตรงนี้ มีคนถามผมมากว่า เชื่อได้อย่างไรว่าหน่วยงานที่ตั้งขึ้นใหม่จะไม่คอร์รัปชั่น ผมบอกว่า ทุกสิ่งที่จะเกิดแก่หน่วยงานนี้ต้องสามารถตรวจสอบได้ตลอด ๒๔ ชั่วโมงจากอินเทอร์เน็ต เพราะหน่วยงานนี้เป็นคนเชื่อมโยงระบบห้องสมุดทั่วประเทศเข้าด้วยกัน ต่อไปนี้โรงเรียน ก. มีหนังสือก็เล่ม ได้มาโดยวิธีไหน แต่ละเล่มมีรายละเอียดอย่างไร จะเปิดเผยไปทั่วประเทศหรือทั่วโลกด้วยซ้ำว่าได้มาเมื่อไร เวลาใด หนักี่หน้า ไซ้กระดาษอะไร ราคาเท่าใดขนาดกว้างยาวเท่าไร แม้แต่ขนาดกว้างยาวของหนังสือก็เป็นปัญหา เพราะเป็นแก่นสารของการควบคุม ผมเคยเห็นหนังสือในห้องสมุดเล่มหนึ่ง หนา ๑๕๒ หน้า แต่พิมพ์ด้วยขนาดเพียงครึ่งหนึ่งของหนังสือปกติ แต่กลับราคาเท่า ๑๕๒ หน้า ขนาดปกติ ถ้าเราตรวจสอบแต่ราคา ก็บอกไม่ได้ว่ามีการตุกติก เพราะไม่ได้บอกว่าหนังสือมีขนาดกี่เซ็นติเมตร แต่ด้วยการจัดการให้ตรวจสอบข้อมูลได้ทุกอย่างโดยปรากฏรายละเอียดทั้งหมด นั่นคือวิธีป้องกัน เราจะบอกได้ว่าเกิดความไม่โปร่งใสในโรงเรียน หรือสถาบันฯใหม่

ทั้งนี้ทั้งนั้นผมไม่ทราบว่าในอนาคตหลังจากตั้งสถาบันฯเสร็จแล้ว ผู้บริหารเขาจะทำอย่างที่เรากำหนดหรือวางแผนไว้หรือไม่ เพราะผู้บริหารไม่ใช่ผม ผมยินดีและมีความสุขอย่างยิ่งเมื่อไปพูดที่ไหนก็ตามว่าผมทำสถาบันฯให้เกิดขึ้นได้ แต่ผมจะไม่เป็นผู้บริหาร คือหลายคนมองว่าหลังจากตั้งสถาบันฯสำเร็จ ผมคือผู้บริหารคนแรก ผมบอกว่าไม่ใช่ ผมไม่ใช่ผู้บริหาร ผมคิดได้ ทำให้เป็นตัวเป็นตนได้ แต่ผมบริหารไม่ได้ ใครจะมาบริหารต่อไปก็ว่ากัน

มาดูเรื่องของวิชาการด้านหนังสือบ้าง ผมก็เห็นว่ายังมีความบกพร่อง เพราะเราไม่มีการผลิตคนที่จะมาทำอาชีพหนังสือโดยเฉพาะ ประเทศไทยผลิตคนในวิชาชีพต่างๆ มากมาย มีวิชาบรรณารักษ์ผลิตเจ้าหน้าที่ห้องสมุด มีวิชาวารสารผลิตคนที่จะทำวารสาร ทำหนังสือพิมพ์หรือสิ่งพิมพ์อื่นๆ แต่คนที่จะมาผลิตหนังสือเล่ม มาทำหนังสือตรงๆไม่มี ทั้งที่หนังสือเป็นสิ่งสำคัญที่สุด ถ้ามองนิตยสาร ทุกวันจันทร์มีนิตยสารออกใหม่ ๑ ฉบับ พอวันอาทิตย์นิตยสารนั้นก็หมดค่าไปเพราะวันจันทร์ก็ออกใหม่อีก แต่หนังสือหนึ่งเล่มที่อยู่ในห้องสมุด บางเล่มอยู่เป็นร้อยปี แต่เราไม่เคยสอนคนที่มาผลิตสิ่งที่จะอยู่เป็นร้อยๆ ปี ซึ่งมีความสำคัญสำหรับมนุษย์ คนที่มาทำหนังสือทุกวันนี้หรือย้อนหลังไป ๕๐, ๕๐, ๑๐๐ ปีที่แล้ว ทำด้วยความรักทั้งสิ้น ไม่มีใครถูกสอนมาเลย ผมเองก็ไม่เคยถูกสอน ไม่เคยรำเรียนมา ต้องพยายามคิดเอง ต้องทดลองตลอดเวลาว่าควรทำอย่างไร ซึ่งก็มีทั้งผิดทั้งถูก มีคนทำหนังสือคนหนึ่งทดลองขนาดเอาเลขหน้าไปซุกที่สันหนังสือ ถามว่าวิธีทดลองนี้ผิดไหม ผมว่าผิดตั้งแต่เริ่มคิดแล้ว เพราะเลขหน้าคือสิ่งที่มีไว้บอกตำแหน่งของหน้าหนังสือแก่คนอ่านอย่างชัดเจน เพื่อให้มองหาง่าย แต่เขาเอาไปซุกไว้ บอกว่าทดลองออกแบบใหม่ การทดลองผิดๆ ถูกๆ เกี่ยวกับหนังสือแบบนี้จะเป็นไปอีกร้อยปี ถ้าไม่มีการจัดการอะไรขึ้น

ทางแก้ปัญหาขณะนี้ เราจะขอความร่วมมือจากสถาบันการศึกษาต่างๆ ช่วยคิดหลักสูตรเพื่อเริ่มผลิตคนที่มาออกมาทำหนังสือในสาขาวิชาต่างๆ เช่น สอนคนที่จะไป

ประมาณ ๒๐ ปี ช้างหน้า
เราจะสูญเสียวิชาความรู้
ในระดับชาวบ้านไป
ผมเห็นว่าการตั้งสถาบันฯ ขึ้นมา
หน้าที่หนึ่งคือต้องช่วยแก้ปัญหา
ให้แก่ นักเขียน นักแปล
นักเล่าเรื่อง และนักเขียนที่
อ่านไม่ออกเขียนไม่ได้
ซึ่งอยู่ในชนบท
ทำอย่างไร
จึงจะเอาความรู้เหล่านั้นมา

อยู่สำนักพิมพ์ เป็นบรรณาธิการ เป็นบรรณาธิการต้นฉบับ และผมเห็นว่าเราควรเปิด
วิชาว่าด้วยการคิดและจินตนาการด้วย ให้อยู่ในวิชาเสาวนาหรือวิชาพูดคุย คือเข้ามาแล้ว
นั่งคุยกันอย่างเดียว ๕-๑๐ ชั่วโมง อยากรู้อะไรก็คุยเพื่อฝึกคิด เพราะประเทศไทย
สอนเน้นแต่ความรู้ แต่ขาดการสอนให้คนคิด โดยเฉพาะคนที่จะมาทำงานว่าด้วยการ
เขียนให้คนอื่นอ่าน

ยิ่งกว่านั้นเราต้องพัฒนาบุคลากรผู้ประกอบวิชาชีพในระบบหนังสือทุกสาขา
ทุกประเภท อย่างที่บอกว่า ตอนนี้มีคนทำหนังสือแบบสมัครเล่น มาด้วยใจรักทั้งสิ้น
ทำอะไรจึงเพิ่มพูนความรู้ให้เขา ก็ต้องตั้งสถาบันหลักเพื่อเชิญชวนให้เขามา เช่น
เรียนรู้ระบบการเข้าเล่มหนังสือ จัดสัมมนาอบรมว่าสำนักพิมพ์นี้เข้าเล่มยังไม่สวย
มีเครื่องมือ แต่เทคนิควิธียังไม่ดีพอ หรือคนที่จัดรูปเล่มยังไม่เก่ง ก็อบรมให้ เป็นต้น
นอกจากนี้ยังต้องจัดระบบการศึกษาแนวใหม่ให้เอื้อต่อการพัฒนาบุคลากรในวิชาชีพที่
เกี่ยวข้อง เช่น ต้องเปิดสอนวิชามากขึ้น หลากหลายขึ้น

นอกจากนี้ยังมีปัญหาเรื่องบรรณารักษ์ ในอนาคตเราต้องการบรรณารักษ์
แนวใหม่ที่ไม่ใช่คนนั่งเฝ้าหนังสือ หรือคอยคุมคนที่ขโมยหนังสือว่าอย่าขโมยเสียงดัง
อย่าทำหนังสือยับ เราต้องการบรรณารักษ์ที่เก่งเรื่องการระบายหนังสือไปสู่คนทั่วไป
จัดรายการลดแลกแจกแถมให้คนเข้ามาขโมยหนังสือเยอะๆ ต้องส่งเสริมการอ่าน เป็น
ที่พึ่งของคนที่คิดอะไรไม่ออก อยากรู้อะไรในห้องสมุด เช่น ตาสีตาสาอยาก
แก้ปัญหาดินเปรี้ยวบรรณารักษ์ก็หาหนังสือให้ได้ เขาอ่านไม่ออกก็หาวิธีให้เขารู้ข้อมูลได้
ด้วยหนทางต่าง ๆ นานา ต้องคิดมากกว่าเรื่องหนังสือ เช่น ทำอย่างไรให้คนแก่ที่อยู่บ้าน
อย่างเดียว มาห้องสมุดแล้วขโมยหนังสืออะไรก็ได้ไปสักเล่ม

สำหรับทางแก้ปัญหาเรื่องบรรณารักษ์ ผมเห็นว่าควรต้องมีการจัดการเรียน
การสอนหลักสูตรบรรณารักษ์แนวใหม่ขึ้น โดยจะมีการสัมมนาเชิงปฏิบัติการเรื่อง
หลักสูตรบรรณารักษ์แนวใหม่และการหมุนเวียนหนังสือ ซึ่งจะมาจัดที่มศว ประสานมิตร
เพื่อเริ่มทำหลักสูตรใหม่ ให้ระบบหนังสือ ระบบการยืม การอ่านหนังสือ ระบบ-
บรรณารักษ์ไม่เหมือนกับที่เคยเป็นมา

งานหนึ่งที่สถาบันฯ ควรทำนอกจากพัฒนาบรรณารักษ์แล้ว ก็คือการพัฒนาครู
อาจารย์ ในสถาบันการศึกษาทุกระดับ รวมทั้งนักวิจารณ์ ครูทั้งหลายเมื่อพูดว่าเด็ก
ไม่อ่านหนังสือ ขอให้ถามตัวเองว่าวันหนึ่งอ่านหนังสือที่เล่มที่บรรทัด ครูอาจารย์เอง
ก็ไม่อ่าน เพราะไม่มีเวลาไม่สนใจหรือวุ่นวายเรื่องส่วนตัว เราไม่มีสติคิดว่าครูอาจารย์
อ่านหนังสือมากมายแค่ไหน เราต้องทำให้ครูอาจารย์อ่านหนังสือมากขึ้น เป็นตัวอย่างให้
เด็กเห็นมากขึ้น เราต้องหาทางทำให้รสนิยมเรื่องการอ่านหนังสือเป็นรสนิยมปกติให้ได้
แบบสมัยก่อนตอนผมเริ่มเป็นหนุ่ม เวลาจะไปจีบผู้หญิงต้องมีหนังสือติดตัว ๑ เล่ม
แล้วผู้หญิงจะสนใจ ซึ่งผมว่าเป็นรสนิยมที่ดี

นักวิจารณ์ก็อยู่ในกลุ่มของครูอาจารย์ที่ต้องพัฒนาและส่งเสริมด้วย เพราะ
เมืองไทยแทบไม่มีนักวิจารณ์ มีนับได้ประมาณ ๑๐ คนเท่านั้นจากทั่วประเทศที่ทำงาน
วิจารณ์วรรณกรรมและหนังสือจริงๆ

เมื่อพัฒนาบุคลากรในวงหนังสือแล้ว สถาบันฯ ก็มีหน้าที่ต้องพัฒนาพ่อแม่
ผู้ปกครองด้วย คือพยายามหาวิธีให้เขาเห็นความสำคัญของการอ่านของเด็ก ถ้าลูกอ่าน
หนังสืออย่าไปว่าลูก เพราะพ่อแม่ที่ไม่อ่านหนังสือมักจะบอกลูกว่าอย่าอ่านเลยไม่จำเป็น
หรืออก ท่ามาหาหินดีกว่า ซึ่งพ่อแม่แบบนี้ต้องเร่งบอกให้เห็นความสำคัญของการอ่าน

ส่วนพ่อแม่อีกประเภทคือพวกที่มีกำลังพอจะสนับสนุนลูกให้เช่า หรือซื้อหนังสือเอง หรือให้เวลาแก่ลูก ฉะนั้นเราต้องพัฒนาพ่อแม่ควบคู่ไปกับบุคลากรอื่นๆ ด้านหนังสือด้วย

ปัญหาสำนักพิมพ์ สำนักพิมพ์มักบ่นว่าต้นทุนในการพิมพ์สูงเพราะกระดาษราคาแพง ขณะนี้สำนักพิมพ์เล็กๆ จะซื้อกระดาษที่ต้องเอาเงินสดไปซื้อเป็นริมนีราคาแพงกว่าสำนักพิมพ์ใหญ่ที่ซื้อเป็นตู้คอนเทนเนอร์ โดยมีส่วนต่างประมาณ ๒๐๐ บาท ทำให้สำนักพิมพ์เล็กผลิตหนังสือแล้วต้องตั้งราคาแพงกว่าสำนักพิมพ์ใหญ่ เพราะต้นทุนแพงกว่าตั้งแต่ต้น ทางแก้คือควรมีสถาบันสักแห่ง ช่วยเป็นตัวกลางในการรวบรวมความต้องการซื้อกระดาษจากสำนักพิมพ์ต่างๆ โดยเฉพาะสำนักพิมพ์เล็กๆ เพื่อสั่งซื้อในปริมาณมาก ก็จะได้ราคากระดาษถูกลง เช่น สำรวจความต้องการกระดาษของสำนักพิมพ์เล็กๆ ๔๔ แห่งแล้วเห็นว่าแต่ละแห่งต้องการกระดาษ ๕๐ ริม เมื่อรวมกันแล้วก็ได้ปริมาณสั่งซื้อ ๑ คอนเทนเนอร์ ถ้าสถาบันฯ รับเป็นธุระในการจัดซื้อกระดาษสำหรับสำนักพิมพ์เล็กแบบนี้ ต้นทุนการผลิตหนังสือของสำนักพิมพ์เล็กๆ ก็จะถูกพอสู้กับสำนักพิมพ์ใหญ่ๆ ได้

สำหรับสายส่ง ร้านจำหน่ายหนังสือ แพงหนังสือ สถาบันนี้ก็ต้องช่วยเกื้อกูลมากขึ้น โดยเฉพาะหนังสือเล็กๆ ด้วยวิธีไหนขณะนี้ผมยังไม่บอกไม่ได้ครับ เพราะเรื่องธุรกิจเป็นเรื่องละเอียดอ่อน แต่ถ้าแก้ปัญหาสายส่งได้ คนอ่านจะได้อ่านหนังสืออย่างทั่วถึงในราคาตามสมควรมากขึ้น

ปัญหาใหญ่อีกข้อที่กำลังเกิดขึ้นโดยยังไม่มีผู้ใดแก้ไขคือ **ปัญหาเรื่องนักเขียน นักแปล** รวมทั้งนักเล่าเรื่อง นักเขียนที่เรียกว่าอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ ซึ่งมีอยู่มากในประเทศไทย ในชนบทต่างๆ พวกเขาตายไปและกำลังจะตายไปอีกมาก ประมาณ ๒๐ ปีข้างหน้า เราจะสูญเสียวิชาความรู้ในระดับชาวบ้านไป ผมเห็นว่าควรตั้งสถาบันฯ ขึ้นมาหน้าที่หนึ่งคือต้องช่วยแก้ปัญหาให้แก่ นักเขียน นักแปล นักเล่าเรื่องและนักเขียนที่อ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ซึ่งอยู่ในชนบท ทำอย่างไรจึงจะเอาความรู้เหล่านั้นมา วิธีแก้ทางหนึ่งคือ ส่งนักศึกษาที่เรียนวิชาว่าด้วยวรรณกรรมท้องถิ่นหรือวรรณกรรมทั่วไป ประคบนักเขียนที่อ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ เอาเทปไปให้เขาเล่าให้ฟัง แล้วกลับมาถ่ายทอดเป็นตัวอักษร เป็นพิมพ์ดีดแล้วกลับไปอ่านให้เขาฟัง เพื่อเพิ่มเติมตรงไหนก็แล้วแต่ วิธีนี้เราจะได้ต้นฉบับที่ดีจากนักเขียนทำนองนี้มากมาย ซึ่งควรนำมาพิมพ์เป็นหนังสือแจกจ่ายแก่ห้องสมุดทั่วไป โดยเป็นงานของสำนักพิมพ์ของสถาบันฯ สำหรับนักเล่าเรื่องก็ต้องทำด้วยวิธีเดียวกัน เพราะสิ่งที่อยู่กับเขาบางครั้งเขาไม่รู้สึกรู้ว่าเป็นของมีค่า เราต้องทำให้นิสิตนักศึกษาเห็นว่าสิ่งที่อยู่กับชาวบ้านมีค่ามากมายแค่ไหน

กรณีนักเขียน นักแปล งานของสถาบันฯ ก็ต้องทำให้พวกเขาลืมตาอ้าปากได้ เราเคยได้ยินปัญหาว่า นักเขียนยากจน นักแปลแปลแล้วสำนักพิมพ์รวยแต่ตัวเองจนเหมือนเดิม สำนักพิมพ์พิมพ์ไปแล้วเป็นหมิ่นเป็นแสนเล่ม แต่นักแปลก็ยังได้สาม-สี่หมื่นบาทอยู่ดี ผมว่าต้องแก้ระบบให้มีมาตรฐานในการจ้างงาน ผลักดันให้งานของพวกเขาเป็นอาชีพมาตรฐาน ถ้าฟังตัวนักเขียนเองแม้จะมีสมาคมนักเขียนก็แก้ไม่ได้ เพราะไม่รู้จะไปแก้กับใคร ต้องมีหน่วยงานกลางที่เหมือนยาปฏิชีวนะ ใครเป็นโรคอะไรที่เกี่ยวกับหนังสือกินยานี้แล้วจะหาย

ในการทำหนังสือต้องมี**บรรณาธิการต้นฉบับ** และ**บรรณาธิการต้นฉบับแปล** อาชีพพวกนี้จำเป็น แต่ตอนนี้ยังเป็นอาชีพไม่ลงหลักปักฐานดินนักในเมืองไทย อาจจะมีสำนักพิมพ์บางแห่งเท่านั้นที่มีบรรณาธิการต้นฉบับแปล และมีบรรณาธิการต้นฉบับที่ดี

เราต้องทำให้สำนักพิมพ์ทั้งหลายสำนึกรับผิดชอบว่า เขาต้องมีบรรณาธิการต้นฉบับไม่ใช่สำนักพิมพ์แห่งหนึ่งทำหนังสือออกมาปีละหลายร้อยเล่ม แต่มีบรรณาธิการต้นฉบับอยู่คนเดียวและไม่เคยดูต้นฉบับเลย ปล่อยให้ตามสบาย ฉะนั้นต้องมีบรรณาธิการต้นฉบับมากกว่าหนึ่งคน มีบรรณาธิการต้นฉบับแปลมากกว่าหนึ่งคน เราต้องพยายามทำให้อาชีพบรรณาธิการต้นฉบับและบรรณาธิการต้นฉบับแปลอยู่ได้ ตอนผมเปิดหลักสูตรวิชา ‘บรรณาธิการต้นฉบับ’ ที่จุฬาฯ เมื่อ ๕ ปีที่แล้ว มีคนถามผมว่า บรรณาธิการต้นฉบับแปลอยู่ได้หรือ ในเมื่อไม่ค่อยมีคนจ้าง จ้างแต่ครั้งได้เงินน้อยและทำงานหนัก จริงครับ บางเรื่องที่ผมเป็นบรรณาธิการนั้นต้องใช้เวลาตรวจแก้เป็นปี ๆ บางเรื่องถึง ๓ ปี เป็นต้น ผมพยายามปลอบใจไปว่าอยู่ได้ ผมทราบว่าจะขณะนี้สำนักพิมพ์ บางแห่งบรรณาธิการต้นฉบับแปลได้รับค่าตอบแทนหลายแสนบาท ผมว่าถ้าเราสร้างระบบงานของอาชีพนี้ให้จำเป็นก็จะเป็นอาชีพที่อยู่ได้

เรื่องของระบบสังคมที่แตกต่างกันเราก็ต้องแก้ การอ่านหนังสือของคนในชาติใดชาติหนึ่งเป็นเรื่องละเอียดอ่อนมาก ในท้องถิ่นก็เหมือนกัน ผมจึงย้ำว่าเราอย่าเอาอย่างสิงคโปร์ ผมมีเพื่อนอยู่สิงคโปร์คอยป้อนข้อมูลเรื่องห้องสมุดที่นั่นให้ฟัง เขาบอกว่าห้องสมุดสิงคโปร์ที่เราชื่นชมนักหนาในขณะนี้ เป็นไปตามแผนยุทธศาสตร์ว่าด้วยการดึงลูกค้าเข้าไปท่องเที่ยวในสิงคโปร์ ซึ่งเขาจะทุบทิ้ง ขณะนี้สิงคโปร์กำลังสร้างหอสมุดแห่งชาติใหม่สูง ๑๐ ชั้น เนื้อที่เท่ากับตึก ๓๓ ชั้นของเรา หอสมุดที่เราไปดูแล้วกลับมาชมมัน ปี ๒๕๔๗ ต่อ ๒๕๔๘ เขาจะพังทิ้ง เราก็แค่ไปชื่นชมของที่เขาจะพังทิ้งเท่านั้น เขาเห็นว่ามันสายไปแล้วที่จะใช้หอสมุดแห่งชาติเดิม

ไทยเป็นประเทศใหญ่ ชุมชนกระจายพื้นฐานการศึกษาของคนทั้งหมดต่างกัน พื้นที่อาศัยต่างกัน เราคงพัฒนาระบบการอ่านในแม่ฮ่องสอนได้ไม่เท่าเชียงใหม่ หากเปรียบกับเพื่อนบ้านอย่างสิงคโปร์หรือมาเลเซีย เขามีเนื้อที่น้อยกว่า พื้นฐานการศึกษาของคนอยู่ในระดับที่ไม่ต่างกันมาก สิงคโปร์มีการพัฒนาระบบห้องสมุดโดยคนสิงคโปร์เอง ซึ่งเขาคิดระบบใหม่ที่เอื้อแก่คนของเขาเอง ไม่ได้ยึดแบบแผนตามตะวันตกทั้งหมด ยึดวิธีของตนเอง แต่ระบบของสิงคโปร์เอามาใช้กับไทยไม่ได้ เพราะของเขาใช้ห้องสมุดที่ไหนก็ตามต้องเสียค่าสมาชิก เทียบเป็นเงินไทยประมาณ ๔๐๐ กว่าบาท ถ้าใช้ระบบนี้ในไทยทันทีที่ออกกฎนี้ไป สมาชิกจะหายไปจำนวนหนึ่งคือคนจน วัตถุประสงค์ที่จะให้คนจนได้เรียนรู้ก็หมดไปด้วยเพราะไปตัดโอกาสเขาตั้งแต่ต้น เราอย่าไปเอาระบบของคนอื่นมาใช้ ต้องคิดว่าทำอย่างไรจึงจะให้ฟรีให้หมด และไม่ใช้ฟรีอย่างเดียว ต้องลดแลกแจกแถมให้คนเข้ามาใช้บริการ เช่น ถ้าอ่านหมดเล่มเราอาจให้แก้ว ปากกา ฯลฯ หรือคิดขนาดลดภาษีด้วยซ้ำ ถ้าอ่านหนังสือเยอะ

ถามว่าทำไมสิงคโปร์ต้องรณรงค์ขนานใหญ่ ใช้เงินหลายแสนหลายล้านเพื่อจัดระบบหนังสือของตัวเองและจัดห้องสมุดใหม่ นั่นเพราะในช่วง ๗ ปีที่ผ่านมา สิงคโปร์วิเคราะห์แล้วว่า เด็กวัยรุ่นของเขาที่เติบโตในระบบ ICT มีปัญหาคือ มีแนวโน้มจะอยู่กับมนุษย์ยากขึ้นเพราะมีเวลาอยู่หน้าจอคอมพิวเตอร์นานเกินไป เมื่อคนรับรู้ทุกอย่างเป็น ICT อยู่คนเดียวมากๆ เขาจะเห็นแก่ตัว ซึ่งปัญหานี้ตรงกับในอเมริกาเมื่อ ๕ ปีที่แล้ว ดังนั้นประเทศใดที่มีความเจริญทาง ICT มาก และไม่มองพื้นฐานการเรียนรู้ การอบรมเบื้องต้นที่มาจากหนังสือจะมีปัญหา เมืองไทยในอนาคตจะมีปัญหามากกว่าสิงคโปร์กับอเมริกา ถ้าเราไม่รีบจับเรื่องการเรียนรู้หรือการอ่านพื้นฐานเสียแต่ตอนนี้ เพราะคนของเราพร้อมจะถูกกลืนโดยวัฒนธรรมอื่นอย่างชนิดไม่มีราก

ต้องไม่ลืมว่า ระบบห้องสมุดของสิงคโปร์วางรากฐานโดยอังกฤษ อังกฤษเจริญเรื่องหนังสือมานานมาก สมัยก่อนเราบอกได้เลยว่าคนที่เดินมาคนไหนเป็นคนอังกฤษบอกได้ด้วยหนังสือ เครื่องเขียนยันคือเมื่อช่วงสงครามอิรัก มีทหารอังกฤษในข่าวเขาถือปืนมือหนึ่งอีกมือถือหนังสือนิยาย ในสภาวะอย่างนั้นเขาก็อ่านหนังสือ ความใส่ใจในหนังสือมันอยู่เส้นเลือดเป็นปกติไม่ใช่เรื่องที่ต้องสนับสนุนหรือส่งเสริม ที่เราพูดกันว่า ‘ส่งเสริมการอ่าน’ สอนให้คนรักการอ่าน ผมว่าไม่ต้องสอนเลย แค่ให้เห็นการอ่านหนังสือเป็นเรื่องปกติธรรมดา ก็พอ ซึ่งอยู่ที่พื้นฐานของคน พื้นฐานสังคม เราชอบอ้างแบบเข้าข้างตัวเองว่า สังคมไทยเป็นสังคมมุขปาฐะ มีแต่การเล่าเรื่อง อันที่จริงสมัยโบราณก็มีหนังสือให้อ่านแล้ว แต่เราพูดแบบนี้เพราะจบเรื่องง่าย ไม่ต้องแก้ปัญหอะไรอีก

ห้องหนังสือชุมชนตัวอย่าง

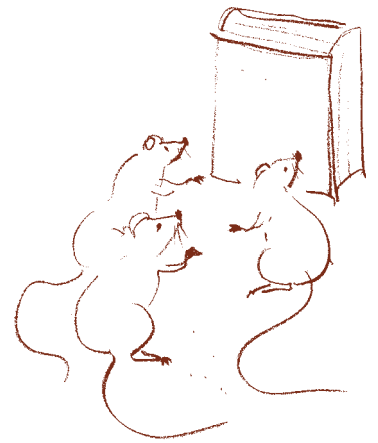
ผมหาวิธีที่จะแก้เรื่องการอ่าน ด้วยโครงการระยะสั้นที่กำลังจะเสนอกณะรัฐมนตรีว่า เราจะทำห้องหนังสือชุมชนตัวอย่างขึ้น โดยพยายามไม่ใช้งบประมาณเพิ่ม ผมเห็นว่าตึกร้างของราชการในไทยมีมากมายที่ไม่ใช้ประโยชน์แล้วควรนำมาใช้ประโยชน์บ้าง เช่น ตึกโรงพิมพ์คุรุสภาเก่าที่ถนนพระอาทิตย์ เป็นตึกโบราณที่สวยงาม อายุประมาณ ๘๐ ปี อยู่ในชุมชนเมืองที่เข้มแข็ง เดิมมีคนขอทำโครงการหลายอย่าง แต่ก็เลิกไป ผมจึงพยายามเสนอขอทำตึกนี้เป็นห้องสมุดเปิด ห้องสมุดนอกรูปแบบ จัดระบบวิธีใหม่ ให้เหมือนร้านกาแฟ เหมือนสถานที่พบปะสังสรรค์เหมือนที่แสดงศิลปะ ที่ประชุมสัมมนา ที่คนเข้ามาใช้ได้ แต่เป็นห้องสมุด เพื่อพยายามดึงคนเข้าไปใช้ให้มากที่สุด

หากจัดการที่นี้ได้ก็จะเป็นตัวอย่างการจัดการสถานที่ราชการที่รกร้าง เมื่อดำเนินการจนเข้าที่ เราก็จะยกให้ชุมชนบริหาร ขณะนี้ยังบอกไม่ได้ว่าการบริหารแบบนี้จะเลี้ยงชุมชนได้หรือเปล่า ถ้าชุมชนบอกว่าเลี้ยงตัวเองได้ก็ทำไป ได้เงินเท่าใดก็ยกให้ชุมชน ถ้าเลี้ยงดูตัวเองไม่ได้ เรื่องที่เกี่ยวข้องกับหนังสือ สถาบันฯ จะบริการให้ ต้องการหนังสืออะไรหมุนเวียน เราจะจัดให้ เพราะเชื่อมโยงกับระบบหมุนเวียนหนังสือ หนังสือที่บริการประชาชนไม่ควรตาย ต้องให้ยืม ต้องหมุนเวียนให้มีลมหายใจตลอดเวลา

ห้องหนังสือตามสถานที่ต่าง ๆ

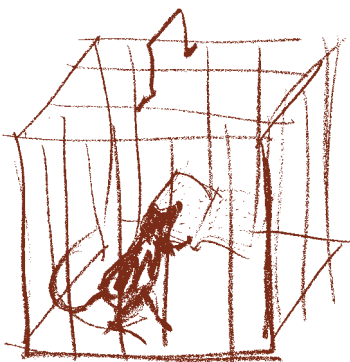
มีคนเสนอมาว่าควรมีห้องสมุดบนรถไฟด้วย ผมจึงลองคิดแก้ปัญหาว่าแทนที่จะลงทุนเอง เราให้เอกชนประมูลทำห้องสมุด เช่น ให้ประมูลตู้ไปก็ ๑ ตู้โดยให้เปิดขายกาแฟ แต่มีเงื่อนไขพ่วงว่าต้องเปิดมุมหนังสือให้คนที่มากินกาแฟด้วย วิธีนี้รัฐก็จะได้ที่เปิดห้องสมุดเพิ่มอย่างไม่ลำบาก แต่มีปัญหาอีกว่าใครจะมาเป็นบรรณารักษ์ คนขายกาแฟย่อมไม่ใช่บรรณารักษ์ ดังนั้นนิสิตมหาวิทยาลัยที่เรียนหลักสูตรบรรณารักษ์ก็จะถูกส่งไป เรียกว่าการฝึกงาน ต่อไปอาจมีวิชาบรรณารักษ์ตู้รถไฟ บรรณารักษ์สนามบินก็ได้

สนามบินในกรุงเทพฯ ก็ควรมีห้องสมุดเฉพาะการบินภายในประเทศ แต่ละวันมีผู้โดยสารเท่าใดที่ต้องนั่งรอเครื่องบินโดยไม่ได้ทำอะไร กำหนดแล้วเวลาวันหนึ่งสูญไปไม่ต่ำกว่าหมื่นชั่วโมงถ้าคิดว่าชั่วโมงละ ๕๐-๑๐๐ บาท หมื่นชั่วโมงเราสูญเงินเป็นแสนเป็นล้าน เราน่าจะขอเช่าพื้นที่หรือร่วมมือกับร้านที่มีอยู่แล้วในสนามบิน เช่น ร้านกาแฟ อาจติดต่อให้เขาทำชั้นหนังสือ แล้วเราส่งหนังสือให้ ส่งคนมาดูแล และขอเก็บเงินจากเขามีวิธีต่างๆ มากมายที่จะเก็บเงินเข้ารัฐบาลและเอาวิชาความรู้ไปให้คนได้ด้วยหนทางที่งอกงามไม่ใช่เอาแต่อ้างว่างบประมาณไม่มีแต่เมื่อให้จบไปก็กลายเป็นที่เก็บหนังสือซึ่ง

ตึกร้างของราชการในไทย
มีมากมายที่ไม่ใช้ประโยชน์แล้ว
ควรนำมาใช้ประโยชน์บ้าง เช่น
ตึกโรงพิมพ์คุรุสภาเก่า
ที่ถนนพระอาทิตย์
เป็นตึกโบราณที่สวยงาม
อายุประมาณ ๘๐ ปี
อยู่ในชุมชนเมืองที่เข้มแข็ง
ทำตึกนี้เป็นห้องสมุด
เปิดห้องสมุดนอกรูปแบบ
จัดระบบวิธีใหม่
เหมือนสถานที่พบปะสังสรรค์
เหมือนที่แสดงศิลปะ
ที่ประชุมสัมมนาที่คนเข้ามาใช้ได้
แต่เป็นห้องสมุด

มีวิธีต่างๆ มากมาย
ที่จะเก็บเงินเข้ารัฐบาล
และเอาวิชาความรู้ไปให้คนได้
ด้วยหนทางที่ออกงาม
ไม่ใช่เอาแต่อ้างว่า
งบประมาณไม่มี
แต่เมื่อให้จบไป
ก็กลายเป็นที่เก็บหนังสือ
ซึ่งไม่เคลื่อนไหว ไม่ตื่นเต้น

ไม่เคลื่อนไหวไม่ตื่นเต้น

นอกจากนี้ตอนนี้ในกรุงเทพฯ หรือเมืองใหญ่มีบ้านจัดสรรมากมาย ผมเคยคิดว่าควรมีกฎหมายหรือร่างกฎหมายบังคับให้ใครที่จะสร้างหมู่บ้านจัดสรรมากกว่า ๑๕๐ ครัวเรือนขึ้นไป ต้องตั้งห้องสมุด ๑ แห่ง กำหนดเนื้อที่ด้วย แต่ทำไม่ได้ ผมจึงคิดว่าถ้าไปทำที่บ้านไม่ได้ เราก็น่าจะเอาหนังสือไปหาเขาโดยทางอื่น เช่น อาจซื้อรถเมล์ของขสมก. ที่ยังขับได้ ส่งให้สถานศึกษาที่เก่งเรื่องเครื่องยนต์ ดัดแปลงเป็นรถห้องสมุดเคลื่อนที่ ตกแต่งติดป้ายให้สวยงาม ติดโฆษณาเชิญชวน ลดแลกแจกแถม หนังสือเพื่อดึงดูดคน ขับรถนี้ไปจอดตามหมู่บ้านต่างๆ เป็นระยะๆ ก็จะได้ผลทางการประชาสัมพันธ์ และทำให้ชาวบ้านมีห้องสมุดของตัวเองเกิดขึ้นโดยอัตโนมัติหรือทุกสัปดาห์อาจขับเข้าไปตามงาน ให้สาวโรงงานได้ยืมหนังสือก็ได้ วิธีนี้ก็เป็นการลงทุนที่ไม่มากมายเพื่อให้ได้ห้องสมุดสาธารณะ แต่ต้องคิดว่าจะทำอย่างไร การสร้างดีอย่างเดียวไม่ช่วยครับ เพราะคนอยู่อ้อมน้อยกว่าจะไปยืมหนังสือที่จุฬาฯ ต้องเสียค่ารถ เสียเวลา เราควรเอาหนังสือไปหาคน ถ้ามีคนมากพอ

ที่ควรพัฒนาอีกเรื่องคือ ห้องสมุดเรือนจำ หรือในสถานที่ของทหาร ตอนนี้ผมทราบว่ามีคนเข้าไปพัฒนาห้องสมุดเรือนจำแล้ว แต่ตามค่ายทหารยังไม่มี ผมเห็นว่าเราเกณฑ์เด็กอายุ ๒๐ ปีมาเป็นทหาร คือเป็นนักรบ เกณฑ์เด็กไปเล่นกับปืน ฝึกกระเบียบวินัย แต่อย่าลืมว่าเอาเด็กวัย ๒๐ ปีมาฝึกอาวุธนั้นขณะเดียวกันก็มีกรมกองทหารที่แห่งที่มีห้องสมุดสำหรับพลทหารเหล่านี้ เราฝึกให้เขาเป็นนักรบ คือการฆ่าคนโดยไม่ผิดกฎหมาย แต่ถ้าเราฝึกคนเป็นนักรบโดยไม่ฝึกจิตใจ สติปัญญา ไม่ฝึกความประณีตละเอียดอ่อนก็อันตราย ผมว่าเราควรร่วมมือกับกองทัพ ขอให้ตั้งห้องสมุดในหน่วยทหาร หรือในเรือนจำขึ้นมา ถ้าไม่มีคน ไม่มีงบประมาณ ขอให้จัดสถานที่แล้วเราจะส่งหนังสือส่งคนเข้าไปให้ แต่รัฐบาลต้องทำการประชาสัมพันธ์ โฆษณาหนังสือก็เป็นเรื่องสำคัญต่อไปบนกระป๋องน้ำอัดลมอาจจะมีรูปนักเขียนไทย ถามว่า ‘คุณอ่านหนังสือหรือยัง’ หรืออาจไปร่วมมือกับองค์กรเอกชนเพื่อประชาสัมพันธ์เรื่องหนังสือและการอ่านให้แพร่หลายมากๆ แต่ข้อนี้ผมคิดว่าการประชาสัมพันธ์ที่ได้ผลดีที่สุด คือบุคคลในคณะรัฐบาล ข้าราชการ ผู้เกี่ยวข้องในคณะรัฐบาลควรแสดงให้เห็นว่าเป็นผู้สนใจอ่านหนังสือ อย่างน้อยถือหนังสือติดตัวเพราะคนพวกนี้เป็นที่สนใจของคนทั่วไป

ข้อสงสัยและการดำเนินโครงการนำร่อง

มีคนสงสัยเสมอว่าโครงการใหญ่เช่นนี้จะทำได้อย่างไร จะเป็นไปได้หรือ เพราะตัวเลขที่เปิดเผยออกมามีต้องใช้งบประมาณ ๔,๕๐๐ ล้านบาทสำหรับสานต่อโครงการดีของจุฬาฯ อันที่จริงโครงการของสถาบันนี้ไม่มีตัวเลขงบประมาณอะไร เพราะผมชอบคิดว่าทำอะไรโดยไม่ต้องใช้เงิน ทำอย่างไรโดยเอาของที่มีอยู่แล้วมาทำขึ้นใหม่ ดีที่จุฬาฯ เคยมีปัญหาว່ว่าสร้างแล้วไม่จบ เราจึงเข้าไปหาเขาว่ามาร่วมมือกับเราได้ไหม เราคือรัฐบาล ประกอบด้วยกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงการคลัง ๔ กระทรวงหลัก แล้วก็หน่วยงานเอกชนที่อยู่สังกัดกระทรวงคือ กสท. กับ ทศท. คือไปรษณีย์กับโทรศัพท์ ไปร่วมกับจุฬาฯ บุรณะบริเวณที่ยังค้างคาอยู่ให้เป็นศูนย์กลางของการค้าและการศึกษาทาง ICT นี้พูดถึงดีใหญ่ๆ ครับ ส่วนดีเล็กๆ จะเป็นห้องหนังสือหรือ ‘ศูนย์บริการหนังสือกรุงเทพฯ’ บริเวณชั้นล่าง ๔ ชั้นของห้องหนังสือ จะเป็นศูนย์กลางการค้าด้วยเรื่องหนังสือ

ทั้งหมด แปลว่าเราเริ่มทำเงินได้ตั้งแต่ชั้น ๑-๔ คือให้เช่าพื้นที่เพื่อหารายได้เลี้ยงตัวเอง ถ้าใช้ระบบธุรกิจเข้าช่วยสถาบันฯนี้จะไม่ต้องพึ่งบของรัฐบาล นอกจากการซื้อหนังสือ เรื่องการจัดหาบุคลากร

อย่างไรก็ตามก่อนตึกที่จุฬาฯจะเสร็จ เราจะทดลองดำเนินงานตามที่คิดโครงการในที่แห่งใดแห่งหนึ่งเท่าที่จะขออนุญาตได้ เช่นที่ผมบอกว่าตึกถนนพระอาทิตย์ เราอาจจัดเป็นสำนักงานชั่วคราว เป็นห้องหนังสือตัวอย่าง เป็นที่สัมมนาหรืออื่นๆที่จำลองมาจากตึกจริง เพื่อดำเนินการไปก่อน โครงการที่วางไว้นี้กว่าจะสรุปได้ว่าจะดูแลตัวเองได้หรือไม่ จะเห็นผลหรือไม่ ต้องใช้เวลา ๑๕ ปีนั้นเป็นเวลาที่เราต้องจัดระบบหนังสือของประเทศให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เมื่อ ๓ ปีก่อนผมให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์ฉบับหนึ่งว่า ถ้าเราไม่จัดระบบหนังสือประเทศไทย เราคงต้องใช้เวลาอย่างน้อย ๕๐ ปี จึงจะไล่ทันสิงคโปร์และมาเลเซียในขณะนี้ แต่ถ้าเราจัดระบบเสียใหม่ ภายในเวลา ๑๕ ปี เราคงจะไล่ทันเขา แล้วหลังจาก ๑๕ ปี ค่อยว่ากัน

ส่วนสังคม ICT ถ้าเราไม่มองเหลียวหลังให้ตีไม่คำนึงถึงรากของตัวเอง รัฐบาลหรือผู้ที่จะมาบริหารประเทศในอนาคต คงต้องแก้ปัญหาหนัก ปัจจุบันนี้ทีมงานของผมลองเข้าไปสนทนาในอินเทอร์เน็ตพบว่า คินหนึ่งๆมีเด็กวัยรุ่นพร้อมจะเสียชีวิตภายใน ๓ นาทีไม่รู้กี่คน ICT เป็นปัญหาใหญ่ระดับประเทศ เพราะหนึ่งเราไม่มีบุคลากรที่ดี สองไม่มีซอฟต์แวร์ที่ดี ไม่มีคนคิดเรื่องที่จะควบคุมดูแลปัญหาที่จะเกิดเพราะเทคโนโลยี ICT

สำหรับข้อสงสัยว่าจะเอาบุคลากรที่ไหนมาบริหารสถาบันนี้ ผมว่ามีคนมากมายที่จะอาสาทำงานนี้ครับ ถึงเวลาตั้งได้จริงก็ประกาศรับสมัคร ระบุความสามารถ คุณสมบัติ มีคณะกรรมการคอยสับคัดเลือกให้เขาได้แสดงวิสัยทัศน์ กำหนดเงินเดือนได้เพื่อมาบริหารหน่วยงานนี้ให้บรรลุตามจุดประสงค์ ผมไม่ห่วงเรื่องคนมาทำงาน แต่ห่วงเรื่องจัดระบบให้เขาทำมากกว่า ขณะนี้ยังไม่มีการกล้าพอที่จะออกมาจัดระบบหนังสือเพราะมันกระทบไปหมด ตัวผมนั้นตกกระไดพลอยโจนแล้ว จึงลองดูสักตั้งว่าในที่สุดเราจะแก้ปัญหาได้ไหม ถ้าไม่ได้อีก ๑๕ ปีก็รู้ แต่ผมเชื่อว่าได้ คนไทยเก่ง เพียงแต่ไม่มีระบบเท่านั้น ถ้าจัดดูให้วัง เขาวังได้ ตอนนี้อยู่ไม่มีลู่ให้เขาวัง

แผนงานของโครงการนี้ต่อไปคือ เราจะไปถามคนต่างจังหวัดเพื่อระดมความคิดจากทุกพื้นที่ เราจะไปสัมมนาที่เชียงใหม่เพื่อถามคน ๑๕ จังหวัดภาคเหนือว่าเขาต้องการอะไร ต้องการให้ช่วยอะไร เราจะร่วมกันได้ หลังจากนั้นไปสงขลา สัมมนา ๑๕ จังหวัดภาคใต้ ถามคำถามเดียวกันแล้วไปภาคตะวันออกที่ชลบุรี

แนวคิดโครงการหลักคือ ต้องถามก่อน แต่โครงการเร่งด่วนจะเสนอคณะรัฐมนตรี คือจะทำให้ชนบทเห็นก่อนว่าเราทำสิ่งที่มีปัญหาตลอดเวลานี้ได้ เราจะเลือกจังหวัดที่อยู่ห่างไกล ด้อยพัฒนา ๑๒ จังหวัด จัดห้องสมุด ๔๘ แห่ง เพื่อดำเนินงานนำร่องเรื่อง 'การหมุนเวียนหนังสือ' เพื่อให้เห็นเป็นรูปธรรมว่า ถ้าทำจริงจริงมันทำได้ หลังจากนั้นจะขยายไปทั่วทุกจังหวัดโดยใช้ระบบวิธีเหมือนกันหมด ผมไม่เน้นกรุงเทพฯ แต่เราจำเป็นต้องมีสำนักงานเป็นศูนย์กลางในกรุงเทพฯ เพื่อการติดต่อสื่อสาร ผลิตบุคคลหรือเป็นตัวอย่าง ให้เห็นว่าถ้าไปทำในจังหวัดอื่นๆ เช่น สงขลา เชียงใหม่ ภูเก็ต ก็เอาแบบเดียวกันไปทำได้ ซึ่งนั่นเป็นเรื่องของห้องสมุดเมือง

ตอนผมเสนอเรื่องระบบหนังสือสาธารณะ มีหลายหน่วยงานประกาศว่า สิ่งที่ผมเสนอไม่ใช่เรื่องใหม่ งานทุกอย่างที่คิดเป็นสิ่งที่หน่วยงานอื่นๆ ทำมานานแล้วกว่า ๓๐ ปี ผมก็ไม่เคยได้ แต่ที่บอกว่าดี มันผิดเพี้ยนไปใหม่ เพราะทำมานานแต่ทำไมจึงยังเหมือนเดิม

พลทหารเหล่านี้
เราฝึกให้เขาเป็นนักรบ
คือการฆ่าคนโดยไม่ผิดกฎหมาย
แต่ถ้าเราฝึกคนเป็นนักรบ
โดยไม่ฝึกจิตใจ สติปัญญา
ไม่ฝึกความประณีต ละเอียดย่อน
ก็อันตราย
ผมว่าเราควรร่วมมือกับกองทัพ
ขอให้ตั้งห้องสมุดในหน่วยทหาร
หรือในเรือนจำขึ้นมา

ผมว่าคนที่มาทำเรื่องระบบหนังสือไม่เข้าใจเรื่องระบบโดยรวม เข้าใจแต่ระบบของตัวเอง คนพิมพ์หนังสือก็เข้าใจเรื่องระบบของตัวเองและแก้ไขระบบของตัวเองไป ขณะนี้ระบบการพิมพ์ในเมืองไทยของบางแห่งดีกว่าสิงคโปร์ด้วยซ้ำ แต่เราเข้าใจเฉพาะปัญหาของตัวเอง ไม่พยายามเข้าใจ หรือศึกษาปัญหาของคนอื่น หรือแม้จะรู้ปัญหาของคนอื่นก็เอาแต่ศึกษาปัญหาของตัวเองอย่างเอาตัวรอด เพราะเห็นเป็นเรื่องธุรกิจทั้งสิ้น หวังผลประโยชน์เป็นที่ตั้ง หวังกำไร ซึ่งนี่ก็คือสิ่งบั่นทอนความก้าวหน้าของกลไกต่างๆ

ความคิดที่ผมเสนอมานี้ทั้งหมดนี้จะเห็นว่า เรากำลังจะทำระบบหนังสือที่คนไทยรู้สึกว่าการอ่านการเรียนรู้ เป็นเพื่อนเป็นมิตร ไม่ห่างเหินอีกต่อไป สถาบันนี้เป็นสถาบันค่อนข้างใหญ่ มีหน่วยงานย่อยและภาระหน้าที่เทียบเท่ากระทรวงหนึ่งทีเดียว ถ้าให้พูดเรื่องกระทรวงหนึ่งอย่างเป็นระเบียบเรียบร้อยก็คงไม่ได้ในเวลาจำกัด ผมจึงเพียงแต่ นำความเห็นมาแบ่งปัน ให้ช่วยกันคิดและร่วมมือกันต่อไปในอนาคต

